

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.6.18>

УДК 351.812

Ю. З. Вершигора,

аспірант 2 року навчання, Інститут адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету

«Львівська політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3394-7562>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ

Y. Vershihora,

*Postgraduate student of the 2nd year of studies,
Institute of Administration, Public Administration and Professional Development
of the National University "Lviv Polytechnic"*

ORGANIZATIONAL AND LEGAL PRINCIPLES OF THE ACTIVITIES OF STATE MANAGEMENT BODIES IN THE SPHERE OF AUTOMOBILE ROADS

В роботі досліджуються проблеми організаційно-правової діяльності державних органів при управлінні дорожнім господарством України. Робиться висновок, що незадовільний стан автомобільних доріг держави зумовлений низкою наступних факторів.

Наголошується на пріоритетності адміністративно-правових норм в управлінні у сфері автомобільних доріг. Також підкреслюється, що владний вплив уповноважених державних органів здійснюється з метою упорядкування процесу управління у цій сфері.

Однак, зазначається, що практика застосування норм чинного законодавства щодо контролю у сфері державного управління автомобільних доріг свідчить про те, що недостатньо врегульованими залишаються питання організації роботи щодо контролю за діяльністю щодо забезпечення безпеки дорожнього руху.

Окремо постає питання контролю за станом утримання вулично-шляхової мережі. Зазначається, що одними лише адміністративними заходами проблему поліпшення стану вулично-шляхової мережі навряд чи можна вирішити. Це питання набуло масштабів державних і потребує вирішення на державному рівні.

Недостатньо врегульованими залишаються питання організації роботи щодо контролю за діяльністю автогосподарств щодо забезпечення безпеки дорожнього руху. Усупереч Закону України «Про дорожній рух» поступово ліквідовуються служби безпеки руху в автогосподарствах.

Потребує вдосконалення правове регулювання відповідальності за систематичне порушення Правил дорожнього руху. Незважаючи на тенденцію лібералізації відносин між патрульною поліцією та учасниками дорожнього руху, повторність є обставиною, що обтяжує адміністративну відповідальність.

Проблемою залишається облік відомостей про водіїв, транспортні засоби, дороги й вулиці, спеціальні вантажі. Ця проблема може бути вирішена шляхом розробки і запровадження відповідних інформаційно-аналітичних систем контролю у вигляді банків даних, аналітичного забезпечення.

В цілому, робота дає чітке уявлення про проблеми, які існують в системі управління дорожнім господарством України. Автор пропонує ряд шляхів вирішення цих проблем, які можуть бути використані для покращення стану доріг в країні.

The work examines the problems of organizational and legal activity of state bodies in the management of the road industry of Ukraine. It is concluded that the unsatisfactory state of the country's highways is caused by a number of the following factors.

Emphasis is placed on the priority of administrative and legal norms in the management of highways. It is also emphasized that the powerful influence of authorized state bodies is carried out in order to streamline the management process in this area.

However, it is noted that the practice of applying the norms of the current legislation on control in the field of state administration of highways shows that the issues of work organization regarding the control of activities to ensure road safety remain insufficiently regulated.

Separately, there is the issue of monitoring the state of maintenance of the street and road network. It is noted that the problem of improving the condition of the street and road network can hardly be solved by administrative measures alone. This issue has acquired national dimensions and needs to be resolved at the state level.

The issues of work organization regarding the control over the activities of automobile companies to ensure road traffic safety remain insufficiently regulated. In violation of the Law of Ukraine "On Road Traffic", traffic safety services in car dealerships are gradually being eliminated.

The legal regulation of responsibility for systematic violation of traffic rules needs improvement. Despite the tendency to liberalize relations between patrol police and road users, repetition is a circumstance that burdens administrative responsibility.

Accounting for information about drivers, vehicles, roads and streets, and special cargo remains a problem. This problem can be solved by developing and implementing appropriate information and analytical control systems in the form of data banks, analytical support

In general, the work gives a clear idea of the problems that exist in the road management system of Ukraine. The author offers a number of ways to solve these problems, which can be used to improve the state of roads in the country.

Ключові слова: державне управління, дорожнє господарство, законодавство, інфраструктура, організаційно-правові засади.

Keywords: public administration, road management, legislation, infrastructure, organizational and legal foundations.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток держави в усіх галузях в значній мірі визначається інфраструктурою дорожнього господарства, стабільність та ефективність роботи якого є запорукою розвитку економіки в цілому, безпеки держави, покращання добробуту населення, та захисту економічних інтересів. За роки незалежності розвиток дорожнього господарства

відбувався на фоні періодичних економічних криз (2008-2009 років , 2014-2015 років) та війни, яка бере початок з 2014 року. Але не зважаючи виклики, сьогодні транспортна галузь є задовільною у перевезеннях для економіки та населення, проте саме дорожнє господарство слабо розвинене і є одним з бар'єрів сталого економічного зростання держави. Основна роль в розвитку дорожнього господарства належить державному управлінню, яке за останні роки зазнало значних змін як в структурному, так і в кадровому апаратах. Але, як зазначає Я. Радиш «існуюча в країні система державного управління демонструє свою неефективність, внутрішню суперечливість, відірваність від громадян і, як результат, виступає однією з перепон, що стримує здійснення модернізаційних процесів та системних перетворень в усіх сферах розвитку суспільства. Надмірна концентрація повноважень саме в центральних органах виконавчої влади, передусім в Уряді, призводить до того, що вони не займаються питаннями стратегії розвитку держави, не формують державну політику в окремих сферах чи галузях, оскільки основні зусилля та час йде на вирішення поточних проблем [1, с.11-12]. Тому вивчення та аналіз організаційно-правових засад діяльності державних органів управління в системі дорожнього господарства держави є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, що висвітлюють проблеми функціонування державного управління взагалі та дорожнього господарства зокрема і надалі залишаються в полі зору наукової спільноти.

Так, Масловою Я. І. досліджено адміністративно-правові засади управління у сфері автомобільних доріг в Україні. Показано, що « суб'єктами державного управління у сфері автомобільних доріг є органи виконавчої влади, їх посадові особи, які мають відповідні повноваження: Міністерство транспорту та зв'язку України, Державна служба автомобільних доріг України, Митний комітет України, Міністерство фінансів України, Міністерство регіонального будівництва України, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна, а також місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування [2, с. 1-19]. Назаркевич О. Б. досліджував механізм управління дорожнім господарством

України в умовах децентралізації. Зокрема вказав на причини незадовільного транспортно-експлуатаційного стану переважної більшості автомобільних доріг та визначив основні напрями реформування механізму управління дорожнім господарством України та особливості фінансування ремонту й будівництва автомобільних доріг з Державного дорожнього фонду [3, с. 27-32]. Наукові формулювання основ державного управління та методи удосконалення їх формування описані В. Д. Бакуменком в роботі [4, с.1-29].

Враховуючи попередні дослідження, є необхідність проведення їх розширеного аналізу

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проведення розширеного аналізу організаційно-правових засад діяльності державних органів у сфері дорожнього господарства держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Закони України та підзаконні акти, які регламентують правовий статус державних органів, що мають управлінські повноваження у сфері автомобільних доріг, містять, в основному, позитивні зобов'язання та заборони. Закон України «Про дорожній рух» [5] визначає повноваження та компетенцію суб'єктів державного управління у сфері автомобільних доріг: Кабінету Міністрів України, місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та спеціально уповноважених на це державних органів (ст. 3 Закону). Законодавець не ставив перед собою завдання розмежування державного і громадського управління у сфері автомобільних доріг, тому до кола суб'єктів державного управління було включено й органи місцевого самоврядування, які є суб'єктами громадського управління.

До сфери державного управління дорожнім господарством належать як питання з позитивними зобов'язаннями і заборонами, так і ті, що можуть містити питання дозволів. Це ті питання, які пов'язані із стратегічним управлінням у сфері автомобільних доріг – визначенням напрямків стратегічного розвитку державного управління цією сферою суспільних відносин, норми щодо компетенції Уряду, а також норми, які регулюють здійснення спеціального права на управління

транспортним засобом, хоча сам порядок здійснення цього права визначається нормами зобов'язуючого та забороняючого змісту [5].

Дозвіл як засіб правового регулювання державного управління у сфері автомобільних доріг міститься у Конституції України. Конституційними нормами встановлено принципи діяльності державних органів та їх посадових осіб, проголошені і гарантовані права та обов'язки громадян.

Закон України «Про дорожній рух» [5] визначає правові засади безпеки дорожнього руху, у тому числі повноваження державних органів управління у сфері контролю за дорожнім рухом та безпекою на дорогах (ст. 3 Закону).

До компетенції органів виконавчої влади областей (ст. 5 Закону) належать державний нагляд та контроль за дотриманням законодавства про дорожній рух та його безпеку, затвердження регіональних програм розвитку автомобільних доріг, безпеки дорожнього руху, керівництво діяльністю по організації дорожнього руху, формування фондів для фінансування державних програм і окремих заходів, спрямованих на розвиток автомобільних доріг, дорожнього руху та його безпеку. А ст. 14 Закону містить позитивні зобов'язання і заборони щодо учасників дорожнього руху. Зокрема, учасники дорожнього руху зобов'язані знати і неухильно дотримуватися вимог Закону України «Про дорожній рух», Правил дорожнього руху, інших нормативних актів із питань безпеки дорожнього руху, виконувати розпорядження органів державного нагляду та контролю щодо дотримання законодавства про дорожній рух.

Позитивними зобов'язаннями і заборонами регламентується допуск до керування транспортними засобами (ст. 15 Закону), права та обов'язки водія транспортного засобу (ст. 16), пішохода (ст. 17), пасажирів (ст. 18), велосипедистів та погоничів тварин (ст. 19), обмеження та заборони дорожнього руху при виконанні робіт на автомобільних дорогах, вулицях, залізничних переїздах (ст. 26) [5].

Перевага позитивних зобов'язань і заборон свідчить про пріоритетне значення адміністративно-правового методу регулювання дорожнього руху, у тому числі і автомобільних доріг. Наявність адміністративно-правового методу

визначає таку галузь права як адміністративне право, яке регулює відносини, що виникають у процесі діяльності органів виконавчої влади щодо управління у сфері автомобільних доріг. При цьому ці відносини є відносинами управлінського характеру, де є перевага однієї волі над іншою, а, іноді пряме підпорядкування однієї особи іншій. У системі управлінських зв'язків суб'єкти не є рівними, вони виконують різні соціальні функції.

Так, Уряд розробляє стратегію державного управління автомобільними дорогами загального користування на основі Конституції України, законів України, указів Президента України. Вона виражається у формі підзаконних актів – постанов нормативного характеру. Міністерство інфраструктури України взагалі та Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України, зокрема, здійснюють оперативне управління, впроваджують, на тактичному рівні, стратегію державного управління, визначену Конституцією України, законами, указами Президента України та постановами Кабінету Міністрів України. Така нерівність є об'єктивною необхідністю, а законодавець, регламентуючи діяльність виконавчої влади, юридично оформлює таку нерівність.

Слід зазначити, що нерівними є не тільки суб'єкти управління. Стосовно об'єкта суб'єкт має владні повноваження – владоповноваження, хоча ця владність проявляється по-різному. Якщо об'єктом управління є підпорядкований орган виконавчої влади – це відносини підпорядкування, підзвітності, координації та організації діяльності певних управлінських структур, окремих уповноважених щодо державного управління у сфері безпеки дорожнього руху посадових осіб, причому ці управлінські структури можуть бути не підпорядкованими одне одному. Якщо об'єктом є учасники дорожнього руху – владовідносини проявляються по-іншому, через сукупність правових засобів і заходів впливу.

Таким чином, за наявності позитивних зобов'язань і заборон як тих, що регулюють суспільні відносини у сфері автомобільних доріг, можна зробити висновок про пріоритетність адміністративно-правових норм в управлінні у сфері автомобільних доріг, а також те, що владний вплив уповноважених державних органів здійснюється з метою упорядкування процесу управління.

Серед питань, які належать до сфери державного управління автомобільними дорогами слід виокремити ті, що регламентуються тільки позитивними зобов'язаннями і заборонами, а також ті, що можуть містити і дозволяння. До останніх, зокрема, належать питання, пов'язані із стратегічним управлінням у сфері автомобільних доріг – визначенням напрямків стратегічного розвитку державного управління цією сферою суспільних відносин, норми щодо компетенції Кабінету Міністрів України, Президента України, а також норм, які регулюють здійснення спеціального права на управління транспортним засобом, хоча сам порядок здійснення цього права визначається нормами зобов'язуючого та забороняючого змісту [5].

Конституційні норми є нормами прямої дії, тобто вони мають застосовуватися безпосередньо, незалежно від того, чи внесено зміни до відповідних нормативних актів; у разі їх невідповідності нормам Конституції застосовуються останні.

Конституцією України розширено можливості громадян для захисту своїх прав і свобод від неправомірних дій (бездіяльності) державних органів та посадових осіб, у разі використання всіх національних засобів правового захисту громадяни можуть звертатися до відповідних міжнародних судових установ чи інших міжнародних організацій. У Конституції України вирішено питання організації та функціонування різних державних органів. Зрозуміло, що Конституція України діяльність органів управління безпекою дорожнього руху безпосередньо не регулює. Вона становить базу для прийняття інших законів та підзаконних актів, що підкреслює значущість Конституції України в системі правового регулювання державного управління автомобільними дорогами [6].

Концепція єдності і розподілу влад, як засада державного управління автомобільними дорогами реалізується через правотворчість та правозастосування, компетенцію уповноважених державних органів у сфері управління автомобільними дорогами, що дозволяє розкрити державне управління у широкому розумінні – через дію органів тріади влади, а також органів, які мають «наскрізний» характер – Президент України, прокуратура.

Крім того, реалії суспільного розвитку та зумовлена ними необхідність демократизації управління визначають потребу розгляду відповідних повноважень представницьких органів – органів місцевого самоврядування, а також громадських організацій, окремих громадян тобто «громадсько-управлінський аспект» забезпечення належного стану автомобільних доріг.

Принцип розподілу влад є одним із базових конституційних принципів (ст. 6 Конституції України). Зміст принципу розподілу влади полягає у наступному:

- закони мають вищу юридичну силу та приймаються тільки законодавчим органом;

- органи виконавчої влади виконують закони;

- між органами законодавчої і виконавчої влади повинен бути забезпечений баланс повноважень, який виключає перенесення центру прийняття владних рішень на один орган;

- органи судової влади є незалежними і діють тільки у межах своєї компетенції;

- жодна з гілок влади не повинна втручатися до повноважень іншої, зливатися з нею;

- суперечки щодо компетенції повинні вирішуватися тільки конституційним шляхом – Конституційним Судом;

- конституційна система повинна містити правові засоби утримання кожної влади іншою, існування системи утримань та противаг.

Пояснення повноважень містяться у нормах, які визначають компетенцію представницьких органів у сфері управління автомобільними дорогами. Так, ст. 85 Конституції України визначає повноваження Верховної Ради України щодо здійснення Верховною Радою України контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України, а також право затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Міністерства інфраструктури України.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» регламентує виключну компетенцію сільських, селищних, міських рад на створення відповідно до закону управління (відділу), заслуховування повідомлень керівників таких

управлінь (відділів) про їх діяльність щодо розвитку та стану доріг і вулиць населених пунктів. Закон також визначає повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад щодо організації за рахунок власних коштів і на пайових засадах капітального та поточного ремонту вулиць і доріг населених пунктів та інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення [7].

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 439 «Про затвердження Положення про Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України при виконанні покладених на нього завдань та функцій за погодженням з міністром інфраструктури України:

- готує пропозиції з питань удосконалення законодавства у сфері дорожнього господарства;

- бере участь у формуванні та реалізації державної економічної, науково-технічної, інноваційної, інвестиційної, антимонопольної та цінової політики у сфері дорожнього господарства;

- здійснює зовнішні та внутрішні довгострокові, а також внутрішні короткострокові запозичення;

- готує пропозиції щодо проектів Державного бюджету України та Державної програми економічного і соціального розвитку України, програм діяльності Кабінету Міністрів України в частині, що відноситься до компетенції Укравтодору, напрямів використання бюджетних та інших коштів, призначених для фінансування дорожнього господарства, проектів державних програм з питань розвитку дорожнього господарства, перспективного розвитку мережі доріг загального користування;

- подає Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо формування переліків автомобільних доріг державного значення, зміни, що вносяться до переліків автомобільних доріг місцевого значення;

- проводить роботи із залученням додаткових джерел для фінансування будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг,

затверджує у межах своїх повноважень галузеві стандарти, нормативно-технічну документацію з питань будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг, технічні умови виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг суб'єктами господарювання у сфері дорожнього господарства;

- розробляє щорічні плани реалізації програми створення та функціонування національної мережі міжнародних транспортних коридорів.

До дозволу, який є засобом правового регулювання діяльності органів виконавчої влади у сфері управління автомобільними дорогами, згідно з Законом України «Про дорожній рух», зокрема належать норми ст. 4, де визначається відповідна компетенція Кабінету Міністрів України:

- формування державних органів управління у сфері автомобільних доріг, керівництво їх діяльністю;

- розробка і затвердження державних програм розвитку та безпеки на автомобільних дорогах, вулицях і залізничних переїздах, вимог екологічної безпеки, а також програм координації використання всіх видів транспорту загального користування;

- фінансування і контроль за виконанням державних програм розвитку дорожнього руху та його безпеки;

- визначення порядку видачі ліцензій і сертифікатів на здійснення діяльності, пов'язаної з ремонтом і експлуатацією транспортних засобів, перевезенням вантажів і пасажирів, підготовкою водіїв, будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автодоріг, вулиць і залізничних переїздів [5].

Особливості дозволів щодо проведення ліцензування містяться в Законі України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [8]. Зокрема, серед основних принципів державної політики у сфері ліцензування названі забезпечення рівності прав, законних інтересів усіх суб'єктів господарювання; захист прав, законних інтересів, життя та здоров'я громадян; встановлення єдиного порядку ліцензування на території України; встановлення єдиного переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню. Важливим

є те, що у Законі закріплена норма про заборону використання ліцензування для обмеження конкуренції у провадженні господарської діяльності. Таким чином, у цьому Законі відображена особливість юридичних заборон – їх зв'язок з юридичним дозволянням.

Стаття 11 Закону України «Про автомобільні дороги» містить такі основні дозвільні норми щодо управління автомобільними дорогами, здійснюваного органами виконавчої влади:

- розроблення державної стратегії та програм розвитку дорожнього господарства, забезпечення їх фінансування та виконання;
- забезпечення безперервних, безпечних, економічних та зручних умов руху транспортних засобів з нормативними технічними характеристиками і навантаженнями;
- організація будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг за встановленими для них державними стандартами і нормами;
- здійснення державного регулювання та контролю у сфері дорожнього господарства відповідно до законодавства; [9].

Дозвільний порядок регулювання міститься у нормах, які визначають необхідність реєстрації та обліку транспортних засобів (ст. 34 Закону України «Про дорожній рух»), але сама організація відповідних структур, порядок проведення реєстрації та обліку – у нормах зобов'язуючого та забороняючого характеру, які містяться у підзаконних нормативних актах Наприклад. Правила державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. № 1388, а також постановою Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2000 р. № 1276 «Про внесення змін і доповнень до постанов Кабінету Міністрів України від 7 вересня №1388 та від 31 грудня 1993 року № 1094» [10], постановою Кабінету Міністрів України від 7 травня 2001 р. № 484 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 7

вересня 1998 р. № 1388» [11] та Правилами дорожнього руху [12].

Слід виділити постанову Кабінету Міністрів України, якою розширено сферу дозвільного порядку регулювання сфери збереження автомобільних доріг – це постанова від 18 січня 2001 р. «Про проїзд великогабаритних та великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами» [13]. А постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2007 р. № 795 «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання» [14] встановлено, що надання певних послуг регламентується цивільно-правовими нормами.

Із розширенням дозвільного порядку регулювання державного управління у сфері автомобільних доріг нового змісту набувають питання забезпечення прав і свобод громадян. У зв'язку із цим виникає проблема щодо умов, які, з точки зору належного забезпечення прав і законних інтересів громадян, сприяють якісній діяльності суб'єкта управління щодо забезпечення належного стану автомобільних доріг. Це умови загального порядку, тобто ті, що мають значення у разі вирішення всіх питань, пов'язаних із діяльністю органу управління, або більшої їх частини, умови, що сприяють вирішенню саме питань, пов'язаних із забезпеченням прав і свобод громадян, кожної конкретної людини.

Не в усіх випадках засоби правового регулювання державного управління у сфері автомобільних доріг мають бути застосовані у повному обсязі, не завжди дозвіл є доцільним при формуванні правового поля окремих об'єктів та суб'єктів управління. Наприклад, у ході розгляду питань, які стосуються правового статусу суб'єктів управління, серед засобів правового регулювання превалюють позитивні зобов'язання та заборони.

Усі засоби правового регулювання державного управління автомобільними дорогами мають бути виписані на засадах принципів права:

- принципу свободи, який, стосовно державного управління у сфері автомобільних доріг, означає захист прав і свобод людини і громадянина у державному управлінні, дію суб'єктів державного управління на

конституційованих, демократичних засадах;

- принципу законності. Він означає, що юридична справа, яка виникає у сфері державного управління автомобільними дорогами, буде вирішена відповідно нормам чинного законодавства;

- принципу рівності, який означає рівність усіх перед законом, рівність прав і обов'язків суб'єктів та об'єктів державного управління у сфері автомобільних доріг, рівна відповідальність перед законом. Цей принцип передбачає взаємозв'язаність (єдність) прав та обов'язків, взаємовідповідальність держави і громадянина, особи без громадянства або іноземного громадянина – учасника дорожнього руху;

- принципу гуманізму, який полягає в тому, що процесуальні і процедурні аспекти державного управління у сфері автомобільних доріг містять невідчужувані права людини: право на життя, здоров'я, особисту свободу і безпеку, право на недоторканність особистості;

- принципу демократії, який знаходить прояв у тому, що через суб'єктів державного управління автомобільними дорогами та їх нормотворчу діяльність знаходить вираження воля народу.

Правове регулювання управління автомобільними дорогами охоплює і державне, і громадське управління, залежно від складу суб'єктів управління. У процесі аналізу норм права, які регулюють ці два види управління у сфері автомобільних доріг, можна зробити цікаві висновки: позитивні зобов'язання і заборони містяться, в основному в нормах, якими визначається компетенція органів виконавчої влади, а дозволи – у нормах, які регламентують компетенцію представницьких органів, а також органів виконавчої влади, зокрема, Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України, у частині, яка регулює здійснення громадянами права на користування автомобільними дорогами. Тобто – для державного управління автомобільними дорогами характерним є метод прямих приписів, а для громадського – дозвільне регулювання. У межах компетенції дозволи здійснюють і органи виконавчої влади щодо питань про надання спеціального права громадянину – учаснику

дорожнього руху. Якщо проаналізувати норми, які регулюють правовий статус учасників дорожнього руху, то вони, в основному, мають забороняючий та зобов'язуючий зміст. Дозволи використовуються для вирішення питань «стратегічного» характеру – адже, якщо громадянин не матиме посвідчення про наявність спеціального права управління транспортним засобом, він не може бути учасником дорожнього руху.

Таким чином, компетенцію органів виконавчої влади у сфері управління автомобільними дорогами можна визнати ширшою за компетенцію учасників дорожнього руху. За умови демократизації суспільних відносин і постановки, у зв'язку з цим, питання про перегляд сутності державного управління через забезпечення рівності сторін у державному управлінні, можна сформулювати такі напрямки вдосконалення правового регулювання державного управління автомобільними дорогами:

- розширення дозволів у нормах, які регламентують компетенцію органів виконавчої влади;

- включення дозвільних норм до кола прав та обов'язків учасників дорожнього руху через участь їх у процесі управління автомобільними дорогами.

Усі засоби правового регулювання дозвільного провадження є позитивними зобов'язаннями. Основою механізму правового регулювання державного управління автомобільними дорогами, коли на рівні позитивного права закріплюються в абстрактному вигляді типізовані можливості та необхідність певної поведінки суб'єктів управління є юридичні норми. Їх специфічне завдання полягає у тому, щоб:

- визначити загальне коло людей, на яких вони поширюють дію, зміст суспільних відносин, а також об'єкти правовідносин та обставини, за яких ці особи мають керуватися даним правилом поведінки;

- розкрити саме правило поведінки: визначити права та обов'язки сторін відносин, що регулюються, характер їх зв'язків між собою, заходи державного примусу, які застосовуються до осіб при невиконанні ними юридичних обов'язків.

Якщо під цим кутом зору аналізувати юридичні норми, що регулюють державне управління автомобільними дорогами, то:

1. Ті норми, якими врегульовано державне управління у сфері автомобільних доріг, утворюють правовий інститут автомобільних доріг у межах галузі адміністративного права.

2. Можна виявити певні прогалини у чинному законодавстві.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Державне управління автомобільними дорогами визначається як особлива частина управління розвитком суспільства, здійснювана уповноваженими органами державної виконавчої влади, функціонування яких спрямоване на захист конституційно закріплених життєво важливих інтересів, насамперед, життя, прав і свобод, а також інтересу щодо реалізації потреб у переміщенні учасників дорожнього руху – громадян, осіб без громадянства та іноземних громадян – пішоходів та водіїв.

Стосовно державного управління автомобільними дорогами особливого значення набувають структурно-організаційні та структурно-процесуальні принципи. Структурно-цільові та структурно-функціональні принципи доцільно виділяти у тому випадку, якщо постає проблема узгодження цілей та оптимізація функцій різних підсистем певної системи;

2. Державне управління автомобільними дорогами загального користування здійснює Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Відносини, пов'язані з функціонуванням автомобільних доріг, регулюються законами України. Практика застосування норм чинного законодавства щодо контролю у сфері державного управління автомобільних доріг свідчить, що недостатньо врегульованими залишаються питання організації роботи щодо контролю за діяльністю щодо забезпечення безпеки дорожнього руху.

Окремо постає питання контролю за станом утримання вулично-шляхової

мережі. Тільки одними адміністративними заходами проблему поліпшення стану вулично-шляхової мережі навряд чи можна було б вирішити. Це питання набуло масштабів державних і потребує вирішення на державному рівні, – адже потрібні значні капіталовкладення, які місцеві бюджети навряд чи у повному обсязі спроможні вирішити

Проблемою залишається облік відомостей про водіїв, транспортні засоби, дороги й вулиці, спеціальні вантажі. Ця проблема може бути вирішена шляхом розробки і запровадження відповідних інформаційно-аналітичних систем контролю у вигляді банків даних, аналітичного забезпечення. Потребує вдосконалення правове регулювання відповідальності за систематичне порушення Правил дорожнього руху. Незважаючи на тенденцію лібералізації відносин між патрульною поліцією та учасниками дорожнього руху, повторність є обставиною, що обтяжує адміністративну відповідальність. На окрему увагу заслуговують питання здійснення громадського контролю у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;

3. Основними обов'язками органів місцевого самоврядування в Україні у частині управління функціонуванням і розвитком вулиць і доріг міст та інших населених пунктів є: забезпечення безперервних, безпечних, економічних та зручних умов руху транспортних засобів і пішоходів вулицями і дорогами міст та інших населених пунктів; організація будівництва, реконструкції, ремонту та утримання вулиць і доріг міст та інших населених пунктів за встановленими для них державними стандартами та нормами.

Література

1. Радиш Я.Ф. Державне управління в Україні: стан, проблеми та тенденції розвитку (за матеріалами експертної доповіді національного інституту стратегічних досліджень) /Я.Ф.Радиш//Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування. 2009. №1. С. 11- 12. URL: <http://www.cppk.cppr.cv./i/1131228.pdf>

2. Маслова Я. І. Адміністративно-правові засади управління у сфері автомобільних доріг в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

к. ю. н: спец.12.00.07 “адміністративне право, фінансове право, інформаційне право”/ Я.І.Маслова – Одеса: Одеська національна юридична академія. 2010. 19 с.

3. Назаркевич О. Б. Механізм управління дорожнім господарством України в умовах децентралізації / О. Б. Назаркевич // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2018. Вип. 4. С. 27-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepsru_2018_4_7.

4. Бакуменко В. Д. Теоретико-методологічні засади формування державно-управлінських рішень: автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня д.деож.упр.: спец. 25.00.01 “теорія та історія державного управління”/ В.Д.Бакуменко. К.: Українська академія державного управління при Президентові України, 2001. 29с.

5. Про дорожній рух: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12> (дата звернення: 23.12.2023).

6. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> (дата звернення: 23.12.2023).

7. Про місцеве самоврядування. Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/ed20180610> (дата звернення: 23.12.2023).

8. Про ліцензування видів господарської діяльності. Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (дата звернення: 23.12.2023).

9. Про автомобільні дороги: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15#Text> (дата звернення: 23.12.2023).

10. Правила державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок : Постанова Кабінету Міністрів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-98-%D0%BF> (дата звернення: 23.12.2023).

11. Про внесення змін і доповнень до постанов Кабінету Міністрів України від 7 вересня № 1388 та від 31 грудня 1993 р. № 1094 : Постанова Кабінету Міністрів України URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-98-%D0%BF> (дата звернення: 23.12.2023).

12. Про правила дорожнього руху. Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF> (дата звернення:

23.12.2023).

13. Про проїзд великогабаритних та великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами. Постанова КМУ від 18 січня 2001 р. № 30. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/30-2001-%D0%BF> (дата звернення: 23.12.2023).

14. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання. Постанова КМУ від 4 червня 2007 р. № 795. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-2007-%D0%BF> (дата звернення: 23.12.2023).

References:

1. Radysh, Ya.F. (2009), “Public administration in Ukraine: state, problems and development trends (based on the expert report of the National Institute for Strategic Studies)”, *Bukovynskyi visnyk derzhavnoi sluzhby ta mistsevoho samovriaduvannia*, vol.1, pp. 11-12, available at: <http://www.cppk.cppr.cv./i/1131228.pdf> (Accessed 15 May 2024)

2. Maslova, Y. I. (2010), “Administrative-lawful basis of administration in the highways’ sphere of Ukraine”, Ph.D. Thesis, Law, Odessa National Academy of Law, Odessa, Ukraine.

3. Nazarkevich, O.B. (2020), “The mechanism of management of road management of Ukraine in conditions of decentralization”, *Socialno-ekonomychni problemy suchasnogo periodu Ukraine*, vol.4. pp. 27-32.

4. Bakumenko, V. D. (2001), “Theoretical-Methodological Principles of Forming Administrative Decisions Taken on the Top level of Government”, Doctor of Sciences in Public Administration Thesis, Theory and Public Administration, Ukrainian Academy of Public Administration, Kyiv, Ukraine

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine “About road traffic”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12> (Accessed 15 May 2024)

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine “On international treaties of Ukraine: available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> (Accessed 15 May 2024)

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine “About local self-government” available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/ed20180610> (Accessed 15 May 2024)

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine “About licensing of economic activities”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (Accessed 15 May 2024).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine “On highways”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15#Text> (Accessed 15 May 2024).

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Resolution “Rules for state registration and accounting of cars, buses, as well as self-propelled vehicles built on the chassis of cars, motorcycles of all types, brands and models, trailers, semi-trailers and scooters”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-98-%D0%BF> (Accessed 15 May 2024),

11. Cabinet of Ministers of Ukraine (1993), Resolution “On introducing changes and additions to the Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1388 of September 7 and No. 1094 of December 31, 1993”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-98-%D0%BF> (Accessed 15 May 2024).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine “About traffic rules”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF> (Accessed 15 May 2024).

13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2001), Resolution “About the passage of large-sized and heavy vehicles on highways, streets and railway crossings”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/30-2001-%D0%BF> (Accessed 15 May 2024),

14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), Resolution “On approval of the list of paid services provided by units of the Ministry of Internal Affairs, the National Police and the State Migration Service, and the amount of fees for their provision”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-2007-%D0%BF> (Accessed 15 May 2024).

Стаття надійшла до редакції 23.05.2024 р.